

Štěňata na dálnici

V dětství **přišli o rodinu** a v dospívání ji mají ztratit znovu. O teenagerech, kteří nemají nic a všechno musejí zvládnout sami. Jinak je čeká cesta dolů

Veronika nás usazuje do křesel v pokoji svého naklizeného bytu, nabízí kávu, dáváme se do řeči.

Jako by to byla normální návštěva přátel – až na to, že tahle devatenáctiletá dívka žije v bytové jednotce uvnitř dětského domova v České Kamenici. Mluví klidně, nestydí se, i když se ptám na to, co jí určitě radost nedělá, na její rodinu. Hodně gestikuluje a dojetí se brání. Bolesťou lásku k mámě překrývá hněvem, rozumem si pomáhá překonat nejistotu. Ohledně minulosti i budoucnosti. Jako dítě přišla o biologickou rodinu. Jako dospělá brzy přijde o tu náhradní, o vychovatele neboli tety a strejdy z dětského domova. Nemluvě o kamarádech a dvou mladších sourozencích, kteří s ní v Kamenici žijí.

Veronice Schořové byly čtyři, když se její rodiče rozešli. Zůstala s tátou, který se znovu oženil. „Měli spolu další děti a nás nezvládali, jeho nová žena hodně pila. Táta si to vztahoval všechno na sebe, tak si vzal život. Začala se na to dívat sociálka, ve škole si toho všimli... tak jsme skončili v domově.“

V dětských domovech u nás žije 5000 dětí. Média se o ně zajímají

hlavně tehdy, když se vyskytne nějaký skandál: „kuřimská kauza“, „Rowlingová a klece“ atd. Veřejnost si „děcáky“ obvykle spojuje s představou trudných ústavů plných siroteků a přísných vychovatelů. Jenže Veronika, stejně jako celá řada dalších dětí, se kterými jsem se setkal, mluví o dětském domově jako o Domově. „Potkala jsem tady spoustu nových lidí, spoustu nových věcí,“ říká, „prvně jsem tu třeba jela autem. Jsem ráda, že jsme skončili tady, a nikdy bych se domů nevrátila.“

Představte si, že je vám osmnáct a vaše rodina vám řekne: tak ahoj, teď už se musíš starat sám o sebe. Pro Veroniku je dětský domov základna. Co bude dělat bez ní, když se jí, nedej bože, přihodí něco vážného? Rozchod, úraz... Proto se v projektu Život nanečisto, v rámci něhož jsme se s Veronikou poznali, skupina dospívajících z dětských domovů učí, jaké to bude, starat se jednou sám o sebe. Kde budou bydlet, jak si seženou práci, ale třeba i to, jak přijmou kritiku od šéfa.

Veronika chodí po škole na brigádu – maluje na sklo, což je zároveň její studijní obor. V devatenácti si už dokáže vydělat peníze,

VERONIKA SE ROZHODLA STUDOVAT. Jen tak může déle zůstat v dětském domově. Foto LN - Pavel Wellner

TEĎ MAJÍ DOMOV. Ale až dospějí, dostanou 15 000 Kč a „děčák“ jim dá sbohem. Foto LN - Pavel Wellner

o čemž si spousta jejich vrstevníků z normálních rodin zatím může nechat zdát.

„I kdyby se moje vlastní nebo nevlastní máma začala zajímat, tak bych k nim zpátky nešla. Nevím, jestli budu studovat, uvidíme, jak mi to učení půjde,“ přemýšlí Veronika, která díky škole může zatím zůstat v domově i po osmnáctinách. To je pro ni i další desítky dětí z dětských domovů, se kterými jsem pracoval, velká motivace: zvládnout maturitu a jít ještě dál, aby mohli zůstat v domově u svých blízkých. V některých městech mají ostatně dětské domovy k dispozici startovní byty i mimo areál domova. Mladí lidé tu fungují v samostatných „rodinných skupinách“ a vychovatelé k nim jen docházejí pomáhat.

Jistěže v ústavech potkáte děti, které už už chtějí z „pastáku“ zmizet, ale většina z nich nezná lepší místo než to, kde je tety a strejdivé naučili uklízet si hračky, čistit si zu-

by, kde je vedli k učení, kde je konejšili ve chvílích smutku a poradili při prvních láskách. Všechny ty „banality“, s nimiž jim jejich rodiče nedokázali pomoci – protože, nemylme se, většina dětí v dětských domovech nejsou sirotci, ale děti s alespoň jedním rodičem, který ovšem nefunguje.

Veronika ví, že jí tohle všechno bude chybět. „Můžu jim i pak zavolat, ale stejně... Naše teta je vlastně nejlepší kamarádka, je jí třicet, bez ní si to nedovedu představit. A taky co sourozenci.“

Dobří holubi se vracejí

Přestože se v systému péče o děti jistě najdou chyby, práce lidí z dětských domovů zasluží mnohem větší uznání, než se jí dostává. Že děti z děčáků automaticky rostou pro šibenici? Ředitelka dětského domova v České Kamenici Alena Kuchařová obeslala po třinácti letech praxe 35 bývalých klientů, aby je pozvala na víkendové setkání. Dorazilo jich třináct. Většinou s kočárky, partnery, vlastním autem. Je tohle špatný výsledek?

Přes všechnu podporu samozřejmě dochází k selhávání. Ně-

kdy to trvá dva roky, někdy mnohem kratší dobu, než se vychovatelé dozvědí, že „jejich Anička“ je na ulici a živí se prostitucí a že si „jejich Matouš“ píchá. Probační a mediační služba potvrzuje, že více než padesát procent jejich klientů, tj. podmínečně odsouzených nebo propuštěných, prošlo ústavní výchovou. Ale zase: kdo posoudí, zda je to dost, či málo?

Mámu a tátu dětské domovy při nejlepší vůli nahradit nemohou. A rozhodně jim v tom nepo-

„rozmažování“. Když se však péče o dětské domovy omezí na taková gesta, v dětech se vytváří obraz světa, kde všechno může spadnout z nebe. Kdybych si měl rýpnout do ctihodných celebrit a donátorů, stokrát užitečnější než na dárky jsou peníze na jazykové pobyty, financování studia, podporu bydlení, zaměstnání a podobně.

Skutečné příčiny selhávání dětí v běžné společnosti jsou ale hlubší a souvisejí pochopitelně s odloučením od rodičů. Ke zmírnění hladu po lásce poslouží bezhlavé

„Jdu sám, jdu dolů,“ zpívá hiphoper DJ Witch. Dětské domovy jsou díky bohatému programu, který jejich malé klienty zaměstná a rozvíjí víc, než je tomu ve většině běžných rodin „venku“, lhní uměleckých talentů, těch hiphopových obzvlášť. Frázuji a tančí do houpavých betů, říne se z nich zpověď plná temných nálad a průšvihů, se kterými se ale správný hiphoper porve. Hiphoper se umí i pochválit: Jsem dobrej! A jestli ne proto, že mám úspěch, tak aspoň proto, že se nenechám zlomit!

Vychovatelé to dobře znají. A taky vědí, že dětský domov při nejlepší vůli skutečnou rodinu nenahradí.

Snad budu jako metodik prevence sociálně patologických jevů nařčen, že dětským domovům moc fandím, ale setkávám se tu téměř výlučně s touhou věci zlepšit. Vychovatelé se vzdělávají, ředitelé se snaží děti víc umisťovat do pěstounské péče. I když všichni víme, že je vždy nejlepší snažit se odbornou péčí alespoň částečně zachránit biologickou rodinu ještě před odchodem či odebráním dítěte. Ředitel domova v Dolních Počernicích Martin Lněnička to na konferenci na pražském magistrátu řekl jednoduše: „Já rád zamкну bránu a odevzdám klíč. Byl bych mnohem radši, kdyby ty děti byly doma. Ale nejsou.“

Loni byla Veronika se spolubydlicí Katkou za dobré studijní výsledky v Bruselu, kam ji europoslankyně Jana Bobošíková pozvala na návštěvu Evropského parlamentu. Začínající umělecké keramičce to možná nepřinese nějaký praktický efekt, ale pro dívku, která teprve v dětském domově jela autem, je to docela slušný skok.

Od svého zaměstnavatele má Veronika nabídku na trvalou práci, jenže ona by s kamarádkou Katkou ráda šla do většího města, kde si prý vydělají více peněz. Chtějí bydlet spolu, dokud si nenajdou partnery a nezaloží rodinu. „Já se ale snažím o budoucnost moc nepřemýšlet,“ říká mi na závěr, „chtěla bych tady v domově ještě zůstat.“

Ondřej Bárta, autor je ředitelem sdružení SES www.sebespolu.net

5000 DĚTÍ u nás žije v dětských domovech

Foto LN - Pavel Wellner

může velkolepá charita, kdy různé celebrity pořádají soutěže o ceny a nechávají se fotit, jak děti obdarovávají. Nejsou ojedinělé případy, kdy domov obdrží darem padesát mobilních telefonů, ačkoli je v něm dvacet dětí, nebo kdy jsou teenagerům zaslána plyšová zvířátka pro předškoláky. Plazmová televize jako hlavní cena může z pohodového sportovního turnaje udělat nelitostnou bitvu, kde je vždy víc poražených než vítězů.

Ne že bych dětem nepřál dárky a setkávání s populárními osobnostmi, kdo jiný by si zasloužil

vztahy plné promiskuity, opilost nebo agrese, ale i sebepoškození.

I proto je málokteré z dětí tak striktní jako Veronika a odolá touze vrátit se po odchodu z dětského domova k rodině. Může jít o střechu nad hlavou, ale i o to, že nevědomá potřeba blízkosti nebývá přerušena ani mnohaletým odloučením. Znáám mnoho případů, kdy rodiče, které potomek léta nezajímá, čekali v den jeho odchodu u vrat – aby mu vzali těch 15 000 korun, kterými český stát vybaví osmnáctiletého člověka z dětského domova do dalšího života. A děti s nimi přesto jdou „zpátky domů“.